

Mitä kritiikki ei ole

aika ajoin joku tutkielman-tekijä soittaa ja kysyy lyhyttä, napakkaa määritelmää kritiikille. Siinäpä kysymys. "Kuvaus, tulkinta, arvotus..." saa änkytettyä puhelimeen, mutta millä ihmeellä tällaisen esteettisen ilmiön kuin kritiikin saisi mahdutettua yhteen määritelmään?

Paljon helpompi on kertoa, mitä kritiikki ei ainakaan ole.

1. Kritiikki ei ole mielipidekirjoitus, vaikka sillä mielipidekirjoituksen piirteitä onkin.

Mielipiteen ilmaisemisella on arvostelussa toki oma sijansa, mutta siinä missä yleisönosastokirjoitus pyrkii yleensä vaikuttamaan lukijoiden mielipiteisiin, on kritiikin tarkoitus välittää näkemys jostain teoksesta ja käydä esteettistä keskustelua. Arvostelun tekijä ei yleensä ole Närkästynyt Oulusta, vaan Tunnettu Kriitikko, jonka mielipiteet lukija on oppinut suhteuttamaan omiinsa.

2. Kritiikki ei ole kuluttajavalistusta, vaikka sillä kuluttajavalistuksen piirteitä onkin.

On kriitikoita, jotka sanovat kirjoittavansa tuoteselostuksia valistukseksi kuluttajille. Taiteesta kirjoittamisessa on kuitenkin kysymys muusta(kin) kuin ostovinkkien antamisesta. Arvioitavan tai-

deteoksen sisältämät moraaliset, esteettiset ja filosofiset kysymyksenasettelut heijastuvat myös arvosteluun.

3. Kritiikki ei ole esse, vaikka sillä esseen piirteitä onkin.

Äsken mainitut moraaliset, esteettiset ja filosofiset kysymykset kuuluvat kritiikin esseistiseen puoleen. Arvostelijan vapaus ei kuitenkaan vedä vertoja esseisiin vapauksille. Kirjallisuudessa voi keskittyä vaikka saunomisen kuvaukseen ruotsalaisessa kirjallisuudessa, mutta arvostelussa on pyrittävä kattavampaan näkemykseen teoksesta. Myös arvostelun ajankohtaisuusvaatimukset ovat toisenlaiset kuin esseen.

4. Kritiikki ei ole uutinen, vaikka sillä uutisen piirteitä onkin.

Uutinen sisältää tiedon jostakin uudesta asiasta tai tapahtumasta. Onhan näyttelyn ensi-illasta kertominen eräänlaista uutisointia, mutta kritiikki käsittelee kohdetta muustakin näkökulmasta

kuin siitä, että joku on tehnyt jostain uutta. Ajankohtaisuusvaatimus tulee vastaan nytkin, arvostelun kohteen ei tarvitse olla yhtä uusi kuin uutisen kohteen.

5. Kritiikki ei ole pakina, vaikka sillä pakinan piirteitä onkin.

Siinä ei ole mitään pahaa, että arvostelu on luottavuudeltaan yhtä sujuva kuin parhaat pakinat. Pakinoitsija voi kuitenkin riehua taiteen(kin) kentällä huomattavasti vapaammin kuin kriitikko, jonka on pystyeltävä arvioitavan teoksen sallimissa rajoissa.

6. Kritiikki ei ole mainos, vaikka sillä mainoksen piirteitä onkin.

Jotkut taiteen levittäjät käyttävät markkinoinnissaan katkelmia arvosteluista (elleivät suorastaan koko arvostelua). Myönteinen arvostelu epäilemättä toimii mainoksen tavoin, mutta arvostelijalla on kuitenkin tähtäimessään jokin aivan muu kuin myynnin edistäminen. Ainakin useimmiten.

Kas, tässähän syntyi vastaus seuraavalle määritelmän kysyjälle. Kritiikki on kuuden tekstityypin leikkauspiste, se on taidetta käsittelevä teksti, jossa uutinen kohtaa mainoksen, pakina kuluttajavalistuksen ja esse mielipidekirjoituksen.

■ Jarmo Papinniemi